

DEMOQRAFİK ARTIM:

Sosial-iqtisadi inkişafın inikası

Son illər Cənubi Qafqazda Azərbaycandan başqa, digər ölkələrdə demoqrafik artım müşahidə olunmur. Buna misal kimi Ermənistanı göstərmək olar. Şübhəsiz, Ermənistanda demoqrafik vəziyyətin belə bir həddə çatması bu ölkənin işğalçılıq siyasəti nəticəsində iqtisadi böhranın dərinləşməsi və nəticədə sosial durumun daha da pisləşməsi ilə bağlıdır.

Vurğulamaq lazımdır ki, ötən əsrin 90-cı illərində ölkəmizdəki məlum ictimai-siyasi durum həyatın bütün sahələrinə öz mənfi təsirini göstərmişdi. Müxtəlif sahələrin, sözün əsl mənasında, iflic vəziyyətinə düşməsi respublikamızın demoqrafik xəritəsində də mənfi dəyişikliklərə səbəb olmuşdu. Amma 1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidli və hakimiyyətə xilaskar kimi qayıdışından sonra bu sahədə də ciddi dönüş yarandı. Belə ki, Ümummilli Liderin 1999-cu il 9 dekabr tarixli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının Demoqrafik İnkişaf Konsepsiyası" təsdiq olundu. Beləliklə, ölkədə ilk dəfə olaraq mövcud demoqrafik vəziyyətin qiymətləndirilməsi aparıldı, ona təsir göstərən əsas amillər nəzərdən keçirildi. Prezident İlham Əliyevin 2004-cü il 11 noyabr tarixli Sərəncamı ilə isə "Azərbaycan Respublikasında demoqrafika və əhali sakinliyinin inkişafı sahəsində Dövlət Proqramı" təsdiq edildi. Bu proqram çərçivəsində doğum səviyyəsinin optimallaşdırılması, insanların sağlamlığının mühafizəsi və möhkəmləndirilməsi, miqrasiya proseslərinin tənzimlənməsi, demoqrafika sahəsində kadr hazırlığı və elmi-tədqiqat işlərinin aparılması istiqamətləri üzrə kompleks tədbirlər həyata keçirildi. Bununla da, demoqrafik proseslərin idarə olunması və nizamlanması istiqamətində, sözün həqiqi mənasında, yeni dövr başlandı desək, səhv etmərik. Prezident İlham Əliyevin sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası nəticəsində gündən-günə iqtisadi qüdrətini artıran, beynəlxalq aləmdə söz sahibi olan, önəmli transit ölkəyə, eləcə də kosmik alənin üzvünə çevrilən, dünyada sabitlik, təhlükəsizlik, əmin-amanlıq, tolerantlıq məkanı kimi tanınan Azərbaycanda sosial siyasətin davamlı xarakter alması, ölkə iqtisadiyyatının defələrlə artması da demoqrafik inkişafa önəmli təkan verdi. Belə ki, dünyada və bölgədə yaşanan çoxsaylı mənfi pro-

seslərə baxmayaraq, bu ilin əvvəlindən ölkə üzrə əhalinin sayı 63 min 9 nəfər və ya 0,6 faiz artaraq 2019-cu il oktyabr ayının 1-i vəziyyətinə 10 milyon 44 min 466 nəfərə çatıb. Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, əhalinin 52,8 faizini şəhər, 47,2 faizini kənd sakinləri, 49,9 faizini kişilər, 50,1 faizini isə qadınlar təşkil edir. Halbuki bizim əhalimiz sovet dövrünün son mərhələsində 7 milyon idi. Bu mənada Azərbaycan əhalisinin təqribən 30 faizə yaxın artmasını həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlərin nəticəsi kimi dəyərləndirmək olar.

Son illər müşahidə olunan demoqrafik meyilləri nəzərə alan beynəlxalq ekspertlər ölkəmizdə əhalinin sayının artımının davam edəcəyini bildirirlər. Belə ki, BMT Əhali Fondunun proqnozlarına əsasən, 2050-ci ildə də Azərbaycan əhalisinin artım sürətinə görə lider ölkələrdən biri olacaq. Özü də demoqrafik prosesləri xarakterizə edən göstəriciləri nəzərə alaraq qeyd etmək olar ki, əhalinin sayı təbii artım hesabına baş verəcəkdir. Məlumatla görə, ölkəmizdə əhalinin orta illik artım göstəricisi 1,5 faiz təşkil edəcəkdir.

Bu siyasət ardıcıl və davamlıdır

Bu gün ölkəmizdə demoqrafik artımla bağlı digər göstəricilər də diqqət mərkəzində saxlanılır. Belə ki, hazırda respublikamızda aparılan hər bir islahatın əsasında əhali-

nin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və hər bir vətəndaşın rifahının artırılmasına imkan verən mühitin yaradılması, həyat səviyyəsinin daha da yaxşılaşdırılması dayanır. Xatırladaq ki, elə bu il 4 milyon 200 mindən çox insan geniş sosial paketlə əhatə olunub. Minimum əməkhaqqı təxminən 2 dəfə, minimum pensiya 70 faizdən çox, müavinətlər 2 dəfə, orta əməkhaqqı 35 faiz yüksəlib. İnkişaf üçün dəqiq işlənmiş proqramlar sayəsində milyonlarla iş yerləri açılıb; işsizlik 5 faizə enib, yoxsulluq səviyyəsi 49 faizdən 5,4 faizə qədər azalıb, ölkədə heç bir çadır düşərgəsi qalmayıb. Ümumiyyətlə, inkişaf üçün dəqiq işlənmiş regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə qəbul edilən Dövlət proqramlarının icrası sayəsində 2,3 milyon yeni iş yerinin yaradılması dövlətin siyasətinin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşının dayandığını bir daha təsdiqləyir.

Əhalinin sağlamlığının qorunması istiqamətində görülən tədbirlərə gəlincə, indi ucqar ərazilərdə yaşayan insanlar müasir tibbi xidmətlə əhatə olunublar. Yeri gəlmişkən, bəlkə ikinci elə bir ölkə göstərmək çətin olar ki, orada dövlət başçısının göstərişinə əsasən bütün əhali ödəniş etmədən ildə bir dəfə tam tibbi müayinədən keçirilsin. Şəhər və rayon xəstəxanaları, doğum evləri əsaslı təmir olunub və ya yeniləri tikilib. Son 16 ildə Azərbaycanda 640-dan

çox xəstəxana və tibb müəssisəsinin tikilməsi, yaxud təmir edilməsi deyilənlərin rəqəmlərdə təsdiqidir. Dövlət başçısının "Azərbaycanda icbari tibbi sığortanın tətbiqinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında" Fərmanına əsasən 1 yanvar 2020-ci ildən ölkə üzrə icbari tibbi sığortanın tətbiqinə başlanılacaq ki, bu da əhalinin sağlamlığının təmininə, eləcə də demoqrafik artıma öz töhfəsini verəcək. Bütün bunlar isə onu göstərir ki, bu siyasət ardıcıl və davamlıdır, hər atılan addım insanların həyat xərətini daha da yaxşılaşdırmağa xidmət edir. Şübhəsiz, məhz belə bir şəraitdə demoqrafik artımdan söhbət gədə bilər. Elə ölkəmizdə sosial, iqtisadi inkişafın dinamikasına nəzər salanda da görmək olar ki, bütün bunların əhalinin artımı ilə bir-başa bağlılığı vardır.

"İqtisadi inkişaf artan əhalinin tempirləri ilə uzlaşmasa..."

Yeri gəlmişkən, onu da qeyd etmək ki, respublikamızda iqtisadi artımımızın demoqrafik artımı üstələməsi məsələsinə xüsusi önəm verilir və bununla bağlı müvafiq tədbirlər həyata keçirilir. "Əhali nə qədər çox olarsa, ölkəmizdə o qədər sürətlə inkişaf edər", - deyən Prezident İlham Əliyev Şahin Mustafayevini yeni vəzifəyə - Baş Nazirin müavini təyin olunması ilə əlaqədar qəbul edərkən demişdir ki, işsizlik Azərbaycanda aşağı səviyyədədir, ancaq buna baxmayaraq, işsizlik arta bilər: "Nəyə görə? Əhali artır və əgər iqtisadi inkişaf artan əhalinin tempirləri ilə uzlaşmasa, əlbəttə ki, gələcəkdə bizi bir çox problemlər gözləyə bilər". Dövlət başçısının sözlərindən belə bir qənaətə gəlmək olar: bundan sonra da işimizi elə qurma-lyıq ki, iqtisadi inkişaf, iş yerlərinin yaradılması əhalinin artımından daha da sürətli gətsin, artan əhali işlə təmin olunsun.

Şübhəsiz, demoqrafik sabitliyin qorunmasında əsas amil kimi əməkqabiliyyətli əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi dayanır. Yeri gəlmişkən, cari il oktyabrın 1-nə olan ilkin məlumatlara görə, ölkə üzrə iqtisadi fəal əhalinin sayı 5 milyon 195,3 min nəfər olmuşdur. Onlardan 4 milyon 943,6 min nəfəri məşğul əhalidir.

Odur ki, gələcəkdə belə bir problemə üzlaşmamək üçün yeni mənbələr aşkar edilir, mövcud imkanlardan daha səmərəli istifadə

olunur. Bir sözlə, əhalinin artımı ilə əlaqədar genişmiqyaslı tədbirlərin görülməsi də gündəmədir. Məsələn, dövlət başçısının 2018-ci il 30 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2019-2030-cu illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası" mövcud demoqrafik meyillərə və inkişaf perspektivlərinə, ölkənin müəyyən olunmuş iqtisadi prioritetlərinə əsaslanaraq səmərəli məşğulluğun təmin edilməsinə yönəldilmiş uzunmüddətli dövlət məşğulluq siyasətinin bariz nümunəsidir. Qeyd edək ki, 2018-ci ildə respublikamızda 7 min nəfərdən çox vətəndaş özünüməşğulluq proqramına cəlb edildi. Bu il isə bu proqramdan daha 10 min nəfərin faydalanacağı gözlənilir. Bu həm də aztəminatlı ailələrin kiçik ailə biznesinə çıxışına, sahibkarlıq vərdişlərinə yönəldilməsinə də təkan verir.

"Gələcəkdə görülməli işlər elə hesablanmalıdır ki..."

Özü də bu istiqamətdə atılan addımlar yalnız iş yerləri təşkil etməklə məhdudlaşdırılmır. Daha doğrusu, müxtəlif sosial infrastruktur layihələrin - yeni uşaq bağçalarının, məktəblərin, müalicə müəssisələrinin, idman komplekslərinin inşası da nəzərdən qaçırılmır. Üstəlik, yeni ASANlar da, DOSTlar da, ABADlar da təşkil olunur. Yeniləri də əhalinin getdikcə artma potensialına əsasən inşa edilir. Fikrimizcə, bu məqamda Prezident İlham Əliyevin bu yaxınlarda Ağdaş şəhərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin inşasına verilməsi mərasimində dediyi bu sözləri də xatırlatmaq yerinə düşərdi: "...Qəbələ şəhərində 15 min əhali varsa, Ağdaş şəhərində bu, 35 mindir. Ona görə də burada gələcəkdə görülməli işlər elə hesablanmalıdır ki, artan əhali də nəzərə alınsın. Buna görə "Azərslu"ya da göstəriş verildi ki, bu layihə təqribən gələcək 20-30 illə də ehtiva etsin ki, artan əhali bu imkanları istifadə edə bilsin". Bu isə o deməkdir ki, respublikamızda sosial-iqtisadi inkişaf demoqrafik inkişafın uzlaşdırılması bütün parametrlər üzrə əsas götürülür". Çünki Prezident İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, Azərbaycanın uğurlu inkişafı əhalinin artımına bilavasitə təsir edən əsas amildir. Başqa sözlə desək, əhalinin artımı birbaşa sosial-iqtisadi inkişafı bağlıdır.

Statistikaya əsasən fərhələ deyə bilirik ki, bu gün ölkəmizdə iqtisadi artım tempi təbii artım tempindən çoxdur. Növbəti illər üçün açıqlanan proqnoz ondan ibarətdir ki, iqtisadi artım tempi 3 faiz ətrafında olacaq. Bu faktı beynəlxalq maliyyə qurumları da təsdiq etməkdədir. Hətta bəzi qurumlar Azərbaycanın dinamik inkişafını, ölkədə aparılan genişmiqyaslı, həm də sosial rifaha xidmət edən islahatlar nəticəsində gələcək illərdə iqtisadi artım tempinin 3 faizdən çox olacağını bildirirlər.

Şübhəsiz, iqtisadi artım tempinin qorunub saxlanılması, artırılması təbii artımın müdafiə olunması baxımından da çox vacibdir. Başqa sözlə desək, iqtisadi artım həm də sosial təminat üçün bazadır. Yəni Dövlət büdcəsinə daha çox vəsait daxil olanda sosial təminata daha çox vəsait artırılması, həmçinin yeni sosial paketlərin təqdim olunması imkanı yaranır.

Sonda onu da vurğulayaq ki, 2019-cu il oktyabrın 1-10-da Azərbaycan əhalinin növbəti siyahıya alınması keçirildi. Şübhəsiz, əldə ediləcək dolğun məlumatlar cəmiyyətin inkişaf meyillərini daha dərinləndirmək, zəruri perspektiv qiymətləndirmələr və proqnozlar hazırlamaq üçün yeni əvəzolunmaz bir mənbə olacaq.

Qvami Məhəbbətoğlu, "iki sahil"

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütəvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim edilir.

BSU-nun nümayəndələri Moskvada Azərbaycan Dili və Mədəniyyəti Mərkəzində

Bakı Slavyan Universitetinin (BSU) Tədris işləri üzrə prorektoru, professor Telman Cəfərov və universitetin Məzunların təcrübə və karyera inkişafı şöbəsinin müdiri, dosent Yaşar Alxasov Mos-

kva Dövlət Linqvistik Universitetində (MDLU) olub, Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) dövlətlərinin dil və mədəniyyət üzrə baza təşkilatının direktoru Vladimir Konev ilə görüşüblər.

BSU və MDLU nümayəndələri arasında keçirilən görüş zamanı Moskva ali təhsil müəssisəsində tərcümə üzrə kadrların hazırlanması, BSU tələbələrini təcrübə və müəllimlərinin stajkeçməsi ilə bağlı geniş məsələlər müzakirə olunub.

Sonra BSU-nun nümayəndələri MDLU-da fəaliyyət göstərən Azərbaycan Dili və Mədəniyyəti Mərkəzində olublar. Mərkəzin direktoru, professor Zemfira Rüstəmovna Azərbaycan dilinin xarici dil kimi öyrənilməsinin uğurları və problemləri barədə məlumat verib.